

Rozbor díla: George Orwell – 1984

Umělecký text

Analýza uměleckého textu

- Literární druh – epika
- Literární forma – próza
- Literární žánr – dystopický román
- Téma díla – dopad absolutní moci na člověka
- Motivy díla – diktatura, odpor, láska, naděje, zrada
- Časoprostor – Londýn (Oceánie), rok 1984 (fiktivní budoucnost)
- Zasazení výňatku do kontextu díla – **děj**:

První část: Život v kleci Londýn roku 1984 je špinavé, rozpadající se město v Oceánii, jedné ze tří světových supervelmocí. Hlavní hrdina **Winston Smith** pracuje na Ministerstvu pravdy (v Newspeaku *Miniprav*), kde jeho úkolem je falšovat historii. Kdykoli Strana změní názor nebo předpověď, Winston musí přepsat staré novinové články tak, aby Strana vypadala neomylně. Oceánii vládne **Velký bratr**, jehož tvář na plakátech sleduje občany na každém kroku. V každém bytě je obrazovka (*telescreen*), která neustále vysílá propagandu a zároveň špehuje lidi. Winston v nitru Stranu nenávidí. Svou vzpouru začne tím, že si koupí starý sešit a začne si psát deník, což je „ideozločin“ trestaný smrtí nebo vaporizací (vymazáním z historie). Sleduje vysoce postaveného člena Vnitřní strany **O'Briena**, o kterém doufá, že patří k tajnému odboji (Bratrstvu).

Druhá část: Láska jako politický akt Winstona začne sledovat dívka s tmavými vlasy, o které si myslí, že je agentka Ideopolicie. Jednoho dne mu však v chodbě nenápadně podá lístek se vzkazem „Miluji tě“. Dívka se jmenuje **Julie**. Začnou se tajně scházet – nejdříve v lese, pak v pronajatém pokoji nad vetešnictvím pana Charringtona v chudinské čtvrti proletariátu. Pro Stranu je sex bez účelu plození nových členů zakázán, takže jejich vztah je čistou rebelií. Společně navštíví O'Briena, který jim potvrdí, že odboj existuje, a předá Winstonovi „Knihu“ od Emanuela Goldsteina (nepřítele státu). Kniha vysvětluje, jak totalita funguje: udržuje lidi v bídě a permanentní válce, aby neměli čas přemýšlet. Idyla však končí drsně. Ukáže se, že pan Charrington byl celou dobu agentem Ideopolicie a v pokoji byla za obrazem skrytá obrazovka. Winston a Julie jsou zatčeni.

Třetí část: Ministerstvo lásky a konečná porážka Winston je odvezen do cel Ministerstva lásky (*Minilás*), kde není žádné světlo a čas neexistuje. Jeho mučitelem se stává sám **O'Brien**. Vysvětluje Winstonovi, že Straně nejde o to, aby ho zabila jako mučedníka, ale aby ho „převychovala“. Chtějí mu vymlátit z hlavy pravdu (že $2 + 2 = 4$) a nahradit ji pravdou Strany ($2 + 2 = 5$). Winston prochází peklem hladu a bití. Nakonec je odveden do obávané **Místnosti 101**, kde každého čeká jeho největší děs. Pro Winstona jsou to krysy. Když mu O'Brien připevní na obličej masku s hladovými krysami, Winston v nepředstavitelném teroru vykřikne: „Udělejte to Julii! Ne mně!“ Tím zradí poslední věc, která mu zbývala – lásku a lidskou integritu. Závěr ho zastihne jako trosku sedící v kavárně Pod Kaštanem. Potkává Julii, ale oba k sobě cítí jen odpor. Winston sleduje zprávy

o vítězství na frontě, vzhledne k portrétu Velkého bratra a cítí upřímné štěstí. Poslední věta románu zní: „Miloval Velkého bratra.“

- Kompoziční výstavba – děj je chronologický, dělený do tří částí
- Vypravěč – věvědoucí, er-forma
- Charakteristika postav
 - **Winston Smith:** 39letý úředník, fyzicky slabý, ale s touhou po pravdě, snaží si zachovat vlastní integritu myšlení
 - **Julie:** mladší než Winston, neřeší ideologii, ale chce si užívat života, její rebelie je instinktivní a smyslová
 - **O'Brien:** vysoce inteligentní fanatik, miluje moc a věří, že bota šlapající na lidskou tvář je jediným smyslem budoucnosti
 - **Velký bratr:** ikona Strany, pravděpodobně neexistuje jako člověk, ale jako symbol neomylnosti a dokonalosti
 - **Emanuel Goldstein:** domnělý vůdce odboje, pravděpodobně je to výmysl Strany, aby měli lidé na koho svalit nenávisť
- Jazykové prostředky – spisovný jazyk, Newspeak (doublethink, thoughtcrime)
- Typy promluv – pásmo vypravěče, přímá řeč, citace z Knihy
- Tropy a figury – *podle ukázky*

Literárně-historický kontext

- Zařazení autora do literární(ho)
 - období – 1. polovina 20. století
 - skupiny – světová literatura 20. století
 - směru – dystopické sci-fi
- Další díla od autora – *Farma zvířat*, *Coming up for Air* (*Nadechnout se*)
- Další podobní představitelé
 - **Ray Bradbury** – *451 °F*
 - **Arthur C. Clarke** – *2001: Vesmírná odysea*
 - **Karel Čapek** – *R.U.R.*